

دانشگاه فرهنگیان

دوفصلنامه علمی - پژوهشی

مطالعات آموزشی و آموزشی

سال چهارم، شماره سیزدهم، پاییز و زمستان ۱۳۹۴

تاریخ چاپ: بهار ۱۳۹۷

پیش‌بینی انگیزه پیشرفت نوجوانان بر اساس ادراک ریسک، درآمیختگی افکار و مکانیزم‌های مقابله‌ای

حسین زارع.^۱، ملیحه فدایی مقدم.^۲، زیبا برقی ایرانی.^۳

چکیده

هدف تحقیق حاضر، بررسی ارتباط میان ادراک ریسک، درآمیختگی افکار و پاسخ‌های مقابله‌ای با انگیزه پیشرفت نوجوانان با هدف ارائه مدل پیش‌بینی است. نخست، تعداد ۲۴۰ نفر در مطالعه همبستگی با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند؛ سپس برای سنجش فرضیه‌ها از مقیاس ادراک ریسک بتین و پرسشنامه درآمیختگی افکار و پرسشنامه پاسخ‌های مقابله‌ای و همچنین از پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس استفاده شد. برای تحلیل نتایج از همبستگی و رگرسیون گام‌به‌گام استفاده شد. یافته‌ها نشان می‌دهد در رگرسیون گام‌به‌گام میان درآمیختگی فکر-رویداد با انگیزه پیشرفت رابطه وجود دارد. پاسخ‌های مقابله‌ای رابطه قوی‌تری با انگیزه پیشرفت نشان داده است. نتایج نشان می‌دهد نوجوانانی که از راهبردهای مقابله‌ای مسئله‌مدار استفاده می‌کنند و درآمیختگی فکر-رویداد بیشتر البته نه در حد اختلال و سواس دارند، از انگیزه پیشرفت بیشتری نیز برخوردارند و دارای پیشرفت تحصیلی برتری هستند. **کلیدواژه‌ها:** ادراک ریسک، درآمیختگی افکار، پاسخ‌های مقابله‌ای، انگیزه پیشرفت.

مقدمه

^۱استاد تمام، دانشگاه پیام نور تهران جنوب.

^۲کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشگاه پیام نور، واحد تهران جنوب، نویسنده مسئول. m.2001.moghadam@gmail.com

^۳استادیار، دانشگاه پیام نور، واحد تهران جنوب.

در دوره نوجوانی^۱ هیبا مشکلات شخصی، اجتماعی، شغلی و خانوادگی از یک سو و تغییرات گسترده بدنی و شناختی^۲ از سوی دیگر روبه روست و برای سازگاری^۳ با آنها نیازمند راهبردهای رفتاری^۴ و شناختی ویژه‌ای است. در همه موارد به کارگیری استعدادهای به نحوه انگیزش او بستگی دارد. نظریه‌های گوناگونی در تعریف انگیزش مفاهیم مختلفی را بحث کرده‌اند که یکی از آنها مفهوم نیاز است. بر اساس نظریه نیاز^۵، وقتی موجود زنده احساس نیاز می‌کند، این احساس ناخوشایند است و تا زمانی که ارضا نشود، به آرامش نخواهد رسید. نیازها انواع گوناگون دارد؛ یکی از این نیازها که پژوهش‌های زیادی را به خود اختصاص داده، نیاز به پیشرفت یا انگیزه پیشرفت^۶ است. انگیزه پیشرفت یک زمینه نسبتاً ثابت در افراد، از جمله مهم‌ترین انگیزه‌ها یا نیازهای اکتسابی هر فرد است که برای نخستین بار موری آن را در سال‌های ۱۹۳۰ مطرح کرده است. مک کلند^۷ نیز نیاز به پیشرفت را نتیجه تعارض هیجانی^۸ بین امید به موفقیت و میل به دوری و گریز از شکست می‌داند. از آنجا که انگیزه پیشرفت تأثیرپذیر از سازه‌های متعددی همچون عوامل فرهنگی (مثل طبقات جامعه)، عوامل ژنتیکی (مثل تیپ شخصیت A و B) چیناوه (۱۳۹۳) و محیط خانوادگی (مثل داشتن والدین و شغل آنها) و خصوصیات فردی از جمله ویژگی‌های شخصیتی است که مطالعات متعددی در این زمینه انجام شده است. برای مثال محمودی و همکاران (۱۳۹۲)، به تحقیقات بین، سیمون، هریس و الشات استناد کرده‌اند که این مهم را بررسی کرده‌اند؛ همچنین انگیزه پیشرفت، عامل مهمی در عملکرد تحصیلی قلمداد می‌شود. با توجه به اهمیت انگیزه پیشرفت در تبیین پیشرفت تحصیلی نوجوانان، شناسایی عوامل مؤثر بر انگیزه پیشرفت می‌تواند گام مؤثری برای پیشبرد این مهم باشد و پژوهش زارع و صفاری‌نیا (۱۳۹۱) این مسئله را تایید کرده است. در پژوهشی ابوالقاسمی و جوانیان (۲۰۱۲)، هدف معرفی یک مدل درباره خلاقیت دانش‌آموزان را مبتنی بر خصوصیات و ویژگی‌های افراد می‌دانند. این خصوصیات شامل توانایی فرصت‌سازی، منبع کنترل، ادراک ریسک، نیاز به پیشرفت، عمل‌گرایی و یادگیری مداوم است. در پژوهش حاضر، از بین این خصوصیات به ادراک ریسک و نیاز به پیشرفت توجه شده است. بخش مهمی از مدیریت ریسک، داشتن درک مشترک از ریسک است. به همین دلیل، هرکس با توجه به درک فردی خود ریسک را تعریف می‌کند؛ البته باید توجه داشت ادراک ریسک افراد از عوامل مختلفی، مثل تجارب شخصی افراد، مهارت دانش، ترس، اضطراب، اعتماد به نفس و غیره) تأثیر می‌پذیرد؛ بنابراین باید میزان و شیوه ادراک ریسک و برداشت افراد درباره ریسک مدنظر به دقت بررسی شود. ناظمی و صفاری‌نیا (۱۳۹۴)، در پژوهشی در این زمینه نشان دادند ادراک ریسک و رفتارهای مربوط به شناسایی اهداف به طور معنی‌داری با هم مرتبند؛ اما رابطه مثبتی با هم ندارند. در واقع ادراک از ریسک، احساسی است که در همه مردم

^۱ -Adolescence

^۲ -Cognitive

^۳ -Compatibility

^۴ -Behavioral Strategies

^۵ -Need

^۶ -Achievement Motivation

^۷ -McClelland

^۸ -Emotional Conflict

جهان وجود دارد. این احساس از فرهنگی به فرهنگ دیگر و از کشوری به کشور دیگر و حتی از فردی به فرد دیگر متفاوت است (صفاری‌نیا و زارع، ۱۳۹۱). محققان در پژوهشی دریافته‌اند آموزش عالی نیز با ادراک ریسک زیاد، رابطه معنی‌داری دارد و افراد با ادراک ریسک بیشتر، کمتر در معرض آسیب و خطر قرار می‌گیرند (الساندرو، ۲۰۱۵). چنین تصور می‌شود افرادی که طرز تفکری منسجم‌تری دارند، دارای انگیزه پیشرفت بیشتری هستند؛ به همین منظور در پژوهش حاضر سعی شده است رابطه بین افرادی که تفکر درآمیخته یا هم‌جوشی افکار^۱ دارند نیز با انگیزه پیشرفت سنجیده شود. در واقع افرادی که رویدادهای پراسترس را به شکل منسجم‌تری روایت می‌کنند و از واژه‌های هیجانی و واژه‌هایی که گویای پردازش شناختی و علی و معلولی (مانند تشخیص دادن، درک کردن) است، بیشتر استفاده می‌کنند، نهایتاً سطوح اضطراب کمتر، آرامش بیشتر و کارکرد سیستم ایمنی بهتری نسبت به افرادی دارند که در روایت‌های پراسترس انسجام کمتر (درآمیختگی بیشتر) دارند و کمتر از واژه‌های هیجانی و علی و معلولی شناختی بهره می‌برند (زارع و فضیلتی، ۱۳۹۳).

در الگوی فراشناختی سه حیطه فراباور مرتبط با درآمیختگی توصیف شده است. این حیطه‌ها عبارتند از: ۱- آمیختگی فکر-عمل. ۲- درآمیختگی فکر-رویداد^۲. ۳- آمیختگی فکر-شی^۳ (ولز، ۲۰۰۹). فعال شدن باورهای درآمیختگی افکار، ارزیابی‌هایی را بر می‌انگیزاند که بر اساس آنها فکر و سواستی خطرناک تلقی می‌شود و باعث بروز احساس ترس، اضطراب، گناه و ناراحتی می‌شوند. خود این احساسات هم می‌توانند نشانه‌ای باشند از این که خطر همراه با افکار مزاحم، خطری واقعی است و در سن نوجوانی که فرد با تغییرات درونی و بیرونی نیز درگیر است، تأثیر بسزایی بگذارد. مسئله دیگری که اثر بسیار مهمی در انگیزه پیشرفت نوجوانان دارد، مکانیزم‌های مقابله‌ای آنان در برخورد با مسائل مربوط به این دوره است. به طور کلی، از دیدگاه لازاروس^۴ دو نوع پاسخ مقابله اصلی در برابر مسئله وجود دارد: پاسخ مقابله^۵ مسئله‌مدار^۶ و پاسخ مقابله هیجان‌مدار^۷. به نظر می‌رسد افرادی که از مقابله‌های مسئله‌مدار استفاده می‌کنند، بر این باورند که موقعیت‌ها قابل تغییرپذیر و حل‌شدنی هستند. پیش‌بینی می‌شود هرچه پاسخ‌های مقابله‌ای مناسب‌تر باشند، اجتناب کمتر است، در نتیجه نیاز به نوآوری و پیشرفت در نوجوانان بیشتر می‌شود. احساسات و هیجانات نیز می‌تواند در سبک مقابله افراد به خصوص نوجوانان تأثیر بسزایی بگذارد. هریس (۲۰۱۵)، در تحقیقی دریافت نوجوانان بین سنین ۱۴ و ۱۶ که حمایت اجتماعی کمتری دارند و دائماً به دنبال پشتیبانی و جلب حمایت اجتماعی هستند، بیشترین سطح اضطراب^۸ و رفتارهای

^۱ -Fusion ideas

^۲ -Fusion thinking Event

^۳ -Fusion think object

^۴ -Wells

^۵ -Lazarus

^۶ -Coping responses

^۷ -Problem-Oriented

^۸ -Emotion –focused coping

^۹ -Anxiety

مقابله‌ای هیجانی^۱ را از خود نشان می‌دهند؛ زیرا آن‌ها در این سن، برای تغییر رفتار خود در راهبردهای مقابله‌ای متعددی درگیر هستند و از استراتژی‌های خاصی برای مقابله استفاده می‌کنند. با توجه به اهمیت عوامل فردی مؤثر در انگیزه پیشرفت، هدف پژوهش حاضر ارائه الگویی برای پیش‌بینی ابعاد انگیزه پیشرفت براساس ادراک ریسک و درآمیختگی افکار و پاسخ‌های مقابله‌ای^۱ نوجوانان است.

روش

پژوهش حاضر یک مطالعه همبستگی است. با استفاده از آمار استنباطی شامل استفاده از روش همبستگی، تحلیل مسیر برای ارائه الگو، استفاده از رگرسیون چندمتغیره برای بررسی رابطه بین متغیرها و ابعاد مرتبط با دو متغیر داده‌ها تجزیه و تحلیل شدند. انگیزه پیشرفت به عنوان متغیر ملاک و ادراک ریسک، درآمیختگی و پاسخ‌های مقابله‌ای به عنوان متغیرهای پیش‌بین در نظر گرفته شدند. ملاک‌های اصلی ورود به پژوهش شامل دانش‌آموزان مقطع دبیرستان در رشته‌های ریاضی، تجربی و تربیت بدنی، مبتلابودن به هرگونه بیماری طبی مزمن، فقدان اختلالات روان‌شناختی و تمایل به شرکت در پژوهش بوده است. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان پسر و دختر دبیرستان‌های شهر قم در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ بوده است. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان، ۲۲۰ نفر و به دلیل افت شرکت‌کننده‌ها ۱۰ نفر به هر گروه دختر و پسر اضافه شد؛ یعنی (۱۲۰ پسر و ۱۲۰ دختر) به صورت تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. دامنه سنی شرکت‌کنندگان ۱۴-۱۸ سال بود و دانش‌آموزان با ابزارهای زیر ارزیابی شده‌اند. در این پژوهش برای گردآوری داده‌ها از چهار پرسشنامه استفاده شد که عبارتند از: پرسشنامه ادراک ریسک بنتین (۱۹۹۳)، یک آزمون هفت‌گزاره‌ای با مقیاس لیکرت است که نمره آن حاصل مجموع سؤالات مستقیم و معکوس است. ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس ادراک ریسک برابر با ۰/۸۹ بوده است. به منظور بررسی روایی سازه مقیاس، در این پژوهش از لحاظ همبستگی مقیاس ادراک ریسک با پرسشنامه‌های سبک‌های تصمیم‌گیری استفاده شد و ضرایب همبستگی ادراک ریسک با سبک تصمیم‌گیری منطقی برابر با ۰/۱۱۸؛ سبک تصمیم‌گیری شهودی ۰/۰۲۸؛ سبک تصمیم‌گیری وابسته ۰/۰۹ و با سبک تصمیم‌گیری اجتنابی برابر با ۰/۱۸۱ به دست آمد. روایی محتوایی پرسشنامه را متخصصان علوم شناختی تأیید کرده‌اند (زارع و اعراب شیبانی، ۱۳۹۰). پرسشنامه درآمیختگی افکار پرسشنامه خودسنجی ۱۴ گویه‌ای است که باورهای رایج را درباره معنی و قدرت افکار در سه مقوله درآمیختگی اندیشه-کنش، درآمیختگی اندیشه-شی و درآمیختگی اندیشه-اتفاق می‌سنجد. پاسخ‌ها بر یک پیوستار ۱۰۰ درجه‌ای و از صفر (هیچ اعتقادی ندارم) تا ۱۰۰ (کاملاً به آن معتقدم) و به صورت ده‌تایی نمره‌گذاری می‌شوند. ویلیام، ضریب همسانی درونی را برای این پرسشنامه گزارش کرده است (آلفای کرونباخ، ۰/۸۹). وی همچنین روایی کل مواد را در دامنه ۰/۳۵ تا ۰/۷۸ ذکر کرده و همبستگی معناداری بین درآمیختگی اندیشه-کنش با پرسشنامه باورهای فراشناختی ۳۰ سؤالی گزارش کرده است (ولز^۲، گویلام و کارنرایت، ۲۰۰۱، به نقل از خرم‌دل و همکاران، ۱۳۸۹ و احمدی‌طور و همکاران، ۱۳۹۰). در

^۱ -Emotional Coping behaviors

^۲ -Wells, G. William & Cartwright

تحقیق خرم‌دل و همکاران (۱۳۸۹) ضریب آلفای کلی را ۰/۸۷ گزارش کرده‌اند. مقیاس خودگزارش ده پاسخ‌های مقابله‌ای (موس، ۱۹۹۳) دارای ۴۸ پرسش است که به مثابه ابزار غربالگری و بالینی در بررسی‌ها و خدمات بهداشت روانی به کار برده می‌شود. نمرات بر اساس راهکارهای مقابله‌ای گرایشی (رویکردی)، اجتنابی و رفتاری-شناختی طبقه‌بندی می‌شوند. آلفای کرونباخ برای پایایی مقیاس‌های هشت‌گانه از ۰/۷۸ - ۰/۵۵ در نوسان گزارش شده است. همچنین، روایی مقیاس-های مقابله‌ای گرایشی از ۰/۶۱ - ۰/۰۶ و برای مقیاس‌های مقابله‌ای اجتنابی از ۰/۰۸ - ۰/۶۱ گزارش شده است (موس، ۲۰۰۵، سول، ۱۹۹۳، به نقل از وفایی، ۱۳۸۵) (مقیاس‌های اندازه‌گیری در روان‌شناسی شناختی، زارع و عبدالله‌زاده، ۱۳۹۱). پرسشنامه انگیزه پیشرفت را هرمانز^۱ (۱۹۷۰) با توجه به مبانی نظری که درباره انگیزه پیشرفت وجود دارد، تهیه کرده است. در پژوهش مزبور، پایایی آزمون ۰/۸۶ گزارش شده است. با استفاده از اعتباریابی افتراقی^۲ همبستگی بین این آزمون و آزمون اضطراب ۰/۰۰۱ گزارش شده است. هرمانز (۱۹۷۰) با انجام پژوهش‌های دیگر تعداد ماده‌ها را از ۳۵ به ۲۹ ماده تقلیل داد. او برای به دست آوردن پایایی پرسشنامه از فرمول کودر-دیچاردسون استفاده کرد که ضریب به دست آمده بر این اساس ۰/۸۶ بوده که از نظر روان‌سنجی مقدار مناسبی است. آلفای کرونباخ محاسبه شده برای آزمودنی‌های دختر ۰/۸۰ و برای آزمودنی‌های پسر ۰/۷۶ و کل آزمودنی‌ها ۰/۷۸ بوده است.

یافته‌ها

در این قسمت اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق ابزار پژوهش با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شده و در قالب مطالعه همبستگی ارائه شده است. در جدول ۱ شاخص‌های آماری مقیاس متغیرهای اصلی تحقیق نشان داده شده است. این شاخص‌ها برای نمره کل متغیرها و همچنین همه ابعاد متغیرهای چندبعدی محاسبه و ارائه شده است.

جدول ۱. میانگین (انحراف استاندارد) و همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	(S)M	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱. ادراک ریسک	۲۰,۸۷(۳,۴۱)	-								
۲. آمیختگی فکر کنش	۱۸۴,۹۷(۹۸,۲۳)	-	-							
۳. آمیختگی فکر رویداد	۱۲۶,۰۴(۶۹,۸۹)	-۰,۱۶۴(*)	۰,۵۵۸(**)	-						
۴. درآمیختگی فکر شیء	۲۲۷,۲۸(۱۰۴,۷۶)	-	۰,۴۵۷(**)	۰,۴۰۷(**)	-					
										۰,۱۹۷(**)

۵. درآمیختگی افکار	(۲۲۳,۴۹)۵۳۶,۸۶	-	.۸۵۱(**)	.۸۴۹(**)	.۷۱۰(**)	-			
							.۲۳۸(**)		
۶. امیدواری	(۵,۲۷)۲۴,۰۷	-	.۱۵۱(*)	-.۳۷(**)	-.۱۴۹(*)	-.۱۹(**)	-		
							.۲۸(**)		
۷. جستجوی هدایت	(۲,۹۰)۹,۸۵	-	.۰۸۲	-.۰۷۴	.۰۲۷	.۰۷۱	.۰۱۲	-.۰۷۳	-
۸. نشخوار فکری	(۱,۶۸)۵,۹۷	-	.۰۶۷	-.۱۶۱(*)	-.۰۴۰	-.۰۴۰	-.۰۹۷	.۰۵۲	.۲۸۴(**)
۹. راهبرد مقابله‌ای	(۱,۴۹)۴	-	.۱۶۱(*)	-.۲۹(**)	-.۰۷۹	-.۰۶۱	-	.۷۶۷(**)	.۴۴۳(**)
									.۴۴۲(**)
۱۰. انگیزه پیشرفت	(۷)۴۳,۵۷	-	.۰۵۲	-.۰۱۵	.۱۱۳	.۰۳۹	.۰۵۸	.۱۹۳(**)	.۱۴۹(*)
									.۰۵۲
									.۱۷ (**)

Correlation is significant at the ۰,۰۱ level (۲-tailed). **

* Correlation is significant at the ۰,۰۵ level (۲-tailed).

محاسبه ضریب همبستگی (پیرسون) بین ادراک ریسک و انگیزه پیشرفت نشان‌دهنده نبود ارتباط معنادار بین آنهاست. سطح معناداری به دست آمده بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است که نشان‌دهنده معنادار نبودن ارتباط بین ادراک ریسک و انگیزه پیشرفت است.

محاسبه ضریب همبستگی (پیرسون) بین پاسخ‌های مقابله‌ای و انگیزه پیشرفت، نشان‌دهنده وجود ارتباط معنادار بین آنهاست. شدت این ارتباط در حد کمتر از متوسط و جهت ضریب همبستگی مثبت نشان‌دهنده ارتباط مستقیم بین دو متغیر است؛ به این معنا که افرادی که پاسخ‌های مقابله‌ای قوی‌تری دارند، از انگیزه پیشرفت بیشتری نیز برخوردارند. سطح معناداری به دست آمده برابر با مقدار ۰/۰۱ است که نشان‌دهنده معنادار بودن ارتباط بین پاسخ‌های مقابله‌ای و انگیزه پیشرفت است. در نهایت فرضیه اصلی مبنی بر پیش‌بینی‌پذیری انگیزه پیشرفت بر اساس متغیرهای ادراک ریسک، درآمیختگی افکار و مکانیزم‌های مقابله‌ای آزمون شده است. این بررسی از طریق تحلیل رگرسیونی انجام شده است.

جدول ۲- نتایج محاسبه مدل رگرسیونی انگیزه پیشرفت و متغیرهای پیش‌بین (ادراک ریسک، درآمیختگی افکار و مکانیزم‌های مقابله‌ای)

متغیر	ضریب تاثیر (B)	خطای استاندارد (SEB)	بتا استاندارد (Be)	t
مقدار ثابت	۵۰/۳۴۳	۹/۷۹۰	-	۵/۱۴۲**
ادراک ریسک	/۲۲۷	/۳۰۲	/۰۵۳	/۷۵۳
درآمیختگی افکار	/۰۰۷	/۰۰۵	/۱۱۱	۱/۵۸۱
راهبردهای مقابله‌ای	/۴۶۱	/۱۵۸	/۲۰۳	۲/۹۱۶**

*P < ۰/۰۱ N = ۲۱۳ R² = ۰/۰۵**

جدول ۳. تحلیل رگرسیون گام به گام جهت تبیین انگیزه پیشرفت و تعیین سهم هریک از متغیرها

گام	خطای استاندارد (seb)	بتا استاندارد (Beta)	t
اول	مقدار ثابت ۶۶/۱۱۵	-	۱۴/۲۴۸
	راهبرد مقابله‌ای امیدواری ۰/۵۳۷	۰/۱۹۳	۲/۸۵۰
	مقدار ثابت ۵۷/۱۶۵	-	۹/۸۶۱
دوم	راهبرد مقابله‌ای امیدواری ۰/۵۶۵	۰/۲۰۳	۳/۰۲۷
	راهبرد جستجوی هدایت ۰/۸۳۹	۰/۱۶۹	۲/۵۲۰
	مقدار ثابت ۵۰/۴۵۰	-	۷/۸۶۰
سوم	راهبرد مقابله‌ای امیدواری ۰/۶۴۰	۰/۲۳۰	۳/۴۱۷
	راهبرد جستجوی هدایت ۰/۸۳۳	۰/۱۶۸	۲/۵۳۰
	درآمیختگی فکر-رویداد ۰/۰۲۲	۰/۱۵۷	۲/۳۲۲
چهارم	مقدار ثابت ۵۷/۹۴۳	-	۷/۳۸۱
	راهبرد مقابله‌ای امیدواری ۰/۵۷۹	۰/۲۰۸	۳/۰۷۳
	راهبرد مقابله‌ای جستجوی هدایت ۰/۷۲۶	۰/۱۴۷	۲/۱۹۳
	راهبرد مقابله‌ای جستجوی هدایت ۰/۰۰۹	۰/۱۶۸	۲/۵۰۸
	درآمیختگی فکر-رویداد ۰/۰۲۳	-۰/۱۳۶	-۲/۱۱۰

راهبرد مقابله‌ای پذیرش-

تسلیم ۱/۳۲۸-

P<۰/۰۵

p<۰/۰۱

در جدول بالا، نتایج اجرای تحلیل رگرسیونی با روش گام به گام ارائه شده است. اطلاعات جدول نشان می‌دهد در گام اول «راهبرد مقابله‌ای امیدواری» شرط ورود به مدل رگرسیونی را داشته است. این متغیر توانسته است به تنهایی حدود ۴ درصد تغییرات انگیزه پیشرفت را تبیین کند. در گام دوم متغیر راهبرد جستجوی هدایت نیز به مدل اضافه شده است که به همراه راهبرد امیدواری، ضریب تبیین مدل را به کمتر از ۷ درصد رسانیده است و در گام سوم درآمیختگی فکر-رویداد هم به مدل اضافه شده که به همراه دو متغیر قبلی، ضریب تبیین مدل را به ۹ درصد رسانده‌اند. در آخرین گام راهبرد پذیرش تسلیم نیز به مدل اضافه شده است و در نهایت حدود ۱۱ درصد تغییرات انگیزه پیشرفت از راه متغیرهای وارد شده به مدل تبیین (پیش‌بینی) شده است. اطلاعات جدول بالا سهم تأثیر هر یک از متغیرهای وارد شده به مدل را در هر گام نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود در گام آخر و پس از ورود ۴ متغیر، به ترتیب راهبرد امیدواری (۰/۲۰۸)، جستجوی هدایت (۰/۱۴۷) و درآمیختگی فکر-رویداد (۰/۱۶۸) و راهبرد پذیرش تسلیم (۰/۱۳۶-)؛ سهم تأثیر معنادار در تبیین انگیزه پیشرفت دارند. براساس نتایج به دست آمده معادله رگرسیونی مدل خروجی در گام آخر به صورت زیر خواهد بود:

(راهبرد پذیرش تسلیم) ۰/۱۳۶- + (درآمیختگی فکر-رویداد) ۰/۱۶۸ + (راهبرد جستجوی هدایت) ۰/۱۴۷ + (راهبرد امیدواری) ۰/۲۰۸ + ۵۷/۹۴ = انگیزه پیشرفت

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی انگیزه پیشرفت بر اساس ادراک ریسک، درآمیختگی افکار و مکانیزم‌های مقابله‌ای در نوجوانان بوده است. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد بین ادراک ریسک و انگیزه پیشرفت نوجوانان رابطه معناداری وجود ندارد. علیزاده، فرزانه و رضوی (۱۳۹۳)، در پژوهشی مقایسه‌ای به این نتیجه رسیدند بین ادراک ریسک دانشجویان دختر و پسر در تأثیر سابقه مصونیت و موفقیت و تکرار فعالیت‌های خطرناک اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد. همچنین ناظمی و صفاری‌نیا (۱۳۹۴) نیز در پژوهشی دیگر چنین نتیجه گرفتند ادراک ریسک با رفتارهای کارآفرینانه رابطه معکوس دارد. نکته تأمل‌برانگیز در این تحقیق این است که در زمینه ادراک ریسک و رفتارهای کارآفرینانه، هرچه ادراک ریسک بیشتر باشد، رفتارهای کارآفرینانه کمتر مشاهده می‌شود. در پژوهشی دیگر پردنجانی و همکاران (۱۳۹۳) نشان دادند در رابطه بین انگیزه پیشرفت، مرکز کنترل و ریسک‌پذیری دانشجویان مرکز کنترل بیشترین تأثیر و ریسک‌پذیری کمترین تأثیر را بر خلاقیت دارد؛ این یافته با پژوهش دینگ و همکاران (۲۰۱۶) همسوست. در تحقیقی گسترده که روی بزرگسالان و والدین کودکان مدرسه‌ای انجام شد، نتیجه چنین شد که ادراک ریسک والدین مسن‌تر به طور چشمگیری بیشتر از والدین جوان بود و با سطح آموزش عالی آنها نیز رابطه مثبت داشت (الساندرو و همکاران، ۲۰۱۵). این مطالعات با پژوهش (جیحونلی؛ ۲۰۱۶) نیز همخوانی دارد. در تحقیقی که عوامل مؤثر بر سلامت روان بررسی شد، مشخص شد

ادراک ریسک زیاد با سلامت و بهداشت روان رابطه معنی دار و مثبتی دارد (لرنر و همکاران؛ ۲۰۱۵ و لوکستون و همکاران؛ ۲۰۱۱ و اوستافین و همکاران؛ ۲۰۱۱ و مارتیو و همکاران؛ ۲۰۱۱ و نارولا و همکاران؛ ۲۰۱۳). در قسمت دیگری از یافته‌ها نتایج مبنی بر نبود ارتباط بین درآمیختگی افکار و انگیزه پیشرفت بوده است. ولی در قسمتی از یافته‌ها درآمیختگی فکر-رویداد هم به مدل اضافه شد و ضریب تبیین مدل را بشتر کرد. در مطالعه نسبتاً گسترده‌ای روی نوجوانان در محدوده سنی ۱۸-۲۰ شواهدی دال بر تأیید درآمیختگی فکر-عمل به عنوان یک پایه شناختی در اختلال وسواس مطرح شده است و به نظر می‌رسد باورهای ناکارآمد مثل کنترل و اهمیت افکار، احساس مسئولیت و ارزیابی احساس خطر و تهدید می‌توانند شکل‌گیری این سازه را در نوجوانان پیش‌بینی کنند (موسی نژاد، علیلو، ۱۳۹۲). در مطالعاتی دیگر که بساک‌نژاد و همکاران (۱۳۹۲) و فرهمندمهر و همکاران (۱۳۹۳)، انجام دادند، دریافتند درآمیختگی فکر-عمل باعث افزایش احساس گناه و نشخوار فکری در دانشجویان می‌شود. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت افراد روان‌نژند که دارای اختلالات مختلف از جمله اختلال وسواس فکر-عمل هستند، پیش‌بینی‌کننده منفی انگیزه پیشرفت هستند. این سؤال مطرح می‌شود که با توجه به اینکه افکار وسواسی باعث کاهش عملکرد مثبت در دانش‌آموزان می‌شود، این یافته پژوهش چگونه تبیین می‌شود؟ برای تبیین این یافته و با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده می‌توان گفت به نظر می‌رسد رگه‌هایی از درآمیختگی فکر-رویداد که در نوجوانان سبب اختلال وسواس نشوند، عملکرد آنان را مختل نمی‌کنند و در صورتی که همراه با راهبردهای مناسب مقابله‌ای همراه باشد، باعث افزایش انگیزه پیشرفت نیز در نوجوانان می‌شود.

با توجه به یافته دیگر پژوهش، بین دو متغیر پاسخ‌های مقابله‌ای و انگیزه پیشرفت نشان‌دهنده رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. به این معنی که افرادی که پاسخ‌های مقابله‌ای قوی‌تری دارند، از انگیزه پیشرفت بیشتری نیز برخوردارند. در پژوهشی قاسم‌زاده نساجی و همکاران (۱۳۸۹) به این نتیجه رسیدند افرادی که از پاسخ‌های مقابله‌ای مسئله‌مدار در حل مسائل استفاده می‌کنند، دارای راهبردهای شناختی متمرکز بر برنامه‌ریزی، بازنگری و ارزیابی مجدد به صورت مثبت در تنظیم هیجانات و نیز کاهش استفاده از پاسخ‌های مقابله‌ای هیجان‌مدار و راهبردهای خودسرزنشگر، نشخوار ذهنی، فاجعه-آمیزکردن در تنظیم شناختی هیجانات هستند. در پژوهش دیگری عاشوری و حبیبی (۱۳۹۳) دریافتند سبک‌های مقابله‌ای و مؤلفه‌های سلامت عمومی در دانش‌آموزان، از اهمیت زیادی در غربالگری و مداخلات پیشگیری مربوط به خطر مصرف مواد برخوردار است. از این تحقیق می‌توان چنین استنباط کرد که پاسخ‌های مقابله‌ای مسئله‌مدار با افزایش ادراک ریسک نیز رابطه مستقیم و مثبت دارد و باعث پیشگیری از خطرکردن در نوجوانان می‌شود. محققان همچنین نشان دادند نوجوانان بین سنین ۱۴-۱۶ سال در راهبردهای مقابله‌ای متعدد درگیر می‌شوند و به احتمال زیاد برای تغییر در مشکلات خود مثل اضطراب و افسردگی از راهبردهای خاصی استفاده می‌کنند. در این پژوهش نشان داده شد نوجوانان که پشتیبانی‌طلب هستند و در جستجوی حمایت اجتماعی بیشتری هستند، نسبت به آنهایی که مستقل‌تر هستند سطح بیشتری از استرس و افسردگی دارند (هریس، ۲۰۱۵). چیناوه (۲۰۱۴)، در تحقیقی ثابت کرد دانش‌آموزان تیپ A که بیشتر از پاسخ‌های مقابله‌ای هیجان‌مدار استفاده می‌کنند، دارای سطح عملکرد کمتر و همچنین انگیزه پیشرفت کمتری هستند. همچنین ویژگی‌های شخصیتی مثبت که باعث استفاده از راهبردهای مقابله‌ای مناسب می‌شود، می‌تواند رابطه مثبت معنی‌داری با انگیزه پیشرفت

داشته باشد (زارع و محمدزاده؛ ۱۳۹۱). نتیجه این پژوهش با پژوهش‌های ذکرشده و پژوهش آندریا و کورنگوتا (۲۰۱۵)، همسوست. با این نتیجه که دانش‌آموزان دارای راهبردهای مقابله‌ای اجتناب‌داری اضطراب امتحان بیشتر و در نتیجه اهداف و انگیزه پیشرفت ضعیف‌تری هستند (به نقل از زارع و رستگار، ۱۳۹۳). در پژوهش ملانی و زیمر (۲۰۱۵)، نیز نوجوانان آزمون شدند؛ در این تحقیق با استفاده از مدل ساختاری نشان داده شد نوجوانانی که حساسیت عاطفی یا نشانه‌های افسردگی، علایم اضطراب اجتماعی و حساسیت به طرد بیشتری را نشان می‌دهند، دارای راهبردهای مقابله‌ای اجتناب و نشخوار فکری بیشتری هستند و برعکس. در پژوهشی دیگر محققان این‌گونه تبیین کردند که باور هوشی افزایشی از طریق واسطه‌گری اهداف تبخّری و هیجان‌های مثبت بر پیشرفت تحصیلی دارای اثر مستقیم مثبت و باور هوشی ذاتی از طریق واسطه‌گری اهداف اجتناب-عملکرد اهداف رویکرد-عملکرد و هیجان‌های منفی بر پیشرفت تحصیلی دارای اثر غیرمستقیم منفی می‌باشد (زارع و رستگار، ۱۳۹۳). مسلم است نتایج این پژوهش در سطح اولیه قرار دارد و با اینکه نتایج این تحقیق تأییدکننده رابطه معنی‌دار بین راهبردهای مقابله‌ای و درآمیختگی فکر-رویداد است، اما پژوهش‌های آزمایشی لازم است تا ماهیت و روش این ارتباط بیشتر مشخص می‌شود. احتمالاً عوامل روانی اجتماعی دیگری نیز در افزایش یا کاهش انگیزه پیشرفت در نوجوانان دخالت دارند که در پژوهش‌های دیگری باید مشخص و اثر آنها مطالعه شود. علاوه بر این، پژوهش‌های طولی نیز می‌توانند در آشکارکردن دقیق‌تر رابطه علی میان سطوح درآمیختگی افکار و راهبردهای مقابله‌ای با انگیزه پیشرفت مؤثر باشند. پیشنهاد می‌شود بسته‌های آموزشی همراه با سرگرمی مثل (بسته آموزشی FAST) مخصوص این سن تهیه شود و به وسیله کارشناس آموزش داده شود تا مداخلاتی مؤثر برای افزایش انگیزه پیشرفت آینده‌سازان جامعه انجام شود.

منابع

- بساکنزاد، سودابه؛ زرگر، یدالله و حاتمی سربرزه، معصومه (۱۳۹۱). «اثربخشی گروه درمانی شناختی-رفتاری بر درآمیختگی فکر-عمل، روان-شناسی افکار و احساس گناه دانشجویان دختر». *مجله علمی-پژوهشی عصر پژوهش های علوم شناختی و رفتاری*. ۳ (۴)، ۳۲-۲۳.
- حبیبی، م و عاشوری، آ (۱۳۹۲). «رابطه راهبردهای مقابله با تنش و سلامت روان با نگرش به اعتیاد نوجوانان». *مجله تحقیقات علوم رفتاری*. ۱۲ (۲)، ۱-۱۰.
- خرمدل، ک؛ نشاط دوست، ح؛ مولوی، ح؛ امیری، ش و بهرامی، ف (۱۳۸۹). «اثربخشی درمان فراشناختی ولز بر درآمیختگی افکار بیماران مبتلا به اختلال وسواسی جبری». *مجله علوم رفتاری*. ۸ (۴)، ۳۰۷-۳۱۵.
- زارع، ح و محمدزاده، ر. (۱۳۹۱). «نقش صفات شخصیتی در پیش بینی انگیزه پیشرفت دانشجویان». *مجله دست آوردهای روان شناختی (علوم تربیتی و روان شناسی)*. دانشگاه شهید چمران اهواز، ۴ (۱)، ۱۱۷-۱۳۸.
- زارع، ح و اعراب شیبانی، خ (۱۳۹۰). «بررسی اعتبار و روایی پرسشنامه سبک های تصمیم گیری در دانشجویان ایرانی»، *پژوهش های روان شناختی*. ۲۸ (۲)، ۱۱۲.
- زارع، ح و عبدالله زاده، ح (۱۳۹۱). *مقیاس های اندازه گیری در روان شناسی شناختی*. تهران. انتشارات آبیژ.
- زارع، ح و عبدالله زاده، ح (۱۳۹۳). *کاربرد آزمون ها در روان شناسی شناختی*. تهران. انتشارات دانشگاه پیام نور.
- زارع، ح و فضیلتی، م (۱۳۹۳). *حافظه و هیجان*. تهران. انتشارات آبیژ.
- سلطانی مجد، ا؛ تقی زاده، م ا و زارع، ح (۱۳۹۳). «اثربخشی آموزش گروه مهارت های تحصیلی بر خودکارآمدی و انگیزش پیشرفت دانش آموزان پسر سال اول دبیرستان». *پژوهش های علوم شناختی و رفتاری*. ۴ (۲)، ۷.
- زارع، ح؛ رستگار، ا (۱۳۹۳). «مدل علی پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان آموزش مجازی: نقش باورهای هوشی، اهداف پیشرفت و هیجان های تحصیلی». *دوفصلنامه شناخت اجتماعی*. ۳ (۲)، ۱۹-۳۲.
- صفاری نیا، م؛ زارع، ح و حسینی، ل (۱۳۹۱). «بررسی تأثیر آموزش تفکر انتقادی بر منبع کنترل و کاهش ناهماهنگی (برانگیختگی) شناختی دانش آموزان سال دوم دبیرستان شهرستان بانه». *دوفصلنامه علمی-پژوهشی شناخت اجتماعی*. ۱ (۱)، ۶۶-۷۶.
- علیپور، ا؛ هاشمی، ت و باباپور، جلیلی (۱۳۸۹). «رابطه بین راهبردهای مقابله ای و شادکامی دانشجویان». *فصلنامه علمی پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز*. ۵ (۱۸).
- علیزاده، ف؛ فروزان، ف و رضوی، م ح. (۱۳۹۳). «مقایسه ادراک ریسک دانشجویان شرکت کننده در فعالیت های ورزشی». *پژوهش در ورزش دانشگاهی*. ۶، ۵۱-۶۸.
- فرهمندهمهر، ر؛ علیلو، م و پورشریفی، ح (۱۳۹۲). «اثربخشی درمان فراشناختی در کاهش باورهای مربوط به درآمیختگی افکار افراد مبتلا به نوع شستشوی اختلال وسواسی-اجباری». *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد*. ۲۲ (۲)، ۱۰۵۴-۱۰۶۸.
- قاسم زاده، س؛ پیوسته گر، م؛ حسینیان، س؛ موتابی، ف و بنی هاشمی، س (۱۳۹۰). «اثربخشی مداخله شناختی-رفتاری بر پاسخ های مقابله ای و راهبردهای تنظیم شناختی هیجانات زنان». *مجله علوم رفتاری*. ۴ (۱)، ۳۵-۴۳.
- کریمی ثانی، پ و احیایی، ک (۱۳۹۱). «اثربخشی گروه درمانی رویکرد یکپارچه توحیدی بر تغییر پاسخ های مقابله ای دختران مضطرب دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر». *مجله زن و مطالعات*. ۴ (۱۵)، ۱۶۷-۱۸۲.

مرادی پردنجانی، ح؛ جعفری، پ؛ قاسمی، م؛ صادقی، س و حیدری، ح (۱۳۹۳). «تبیین رابطه انگیزه پیشرفت، مرکز کنترل و ریسک‌پذیری با خلاقیت». *فصلنامه علمی پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*. ۳ (۴).

موسی‌نژاد جدی، ا و علیلو، م (۱۳۹۲). «رابطه باورهای وسواسی با درآمیختگی فکر-عمل در نوجوانان». *فصلنامه روان‌شناسی بالینی*. ۳ (۱۱)، ۷۸-۹۰.

ناظمی، ف و صفاری‌نیا، م (۱۳۹۴). «بررسی ارتباط سبک‌های تصمیم‌گیری و ادراک ریسک با رفتارهای کارآفرینانه در بین مدیران فرهنگی». *فصلنامه علمی پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*. ۴ (۴)، ۸۹-۱۱۷.

Abolghasemi A, Javanmiri L. (۲۰۱۲). [The role of social disability, mental health and self-efficacy in predicting academic achievement of female students]. *Journal of School Psychology*. ۱(۲): ۶-۲۰. [Persian].

Alsandro, M; Marta, R; Gyang, N., et al (۲۰۱۵). measuring the perception of risk and its effect on the health of the environment. *Search article survey original*. ۲۷۰- ۲۷۸.

Andreea, S. & Grenguta, O. (۲۰۱۵). Test Anxiety and Achievement Goal Orientations of students at a Romanian University. *Procardia-Social and behavioral Sciences*, ۱۰۸, ۱۶۷۳-۱۶۷۹.

Benthin, A.; Solvic, P. & Severson, H. (۱۹۹۳). A psychometric study of adolescent risk perception, *Journal of adolescence*, ۱۶, ۱۵۳-۱۶۸.

Benthin, A.; Slovic, P. & Serverson, H. (۱۹۹۳). A psychometric study of adolescent risk perception. *Journal of Adolescence*, ۱۶, ۱۵۳.

Jihyun, Lee (۲۰۱۶). Attitude toward school does not predict academic achievement. *Learning and Individual Differences*, ۵۲; ۱-۹

Neumark-Sztainer D.; Story M.; Hannan P. J. & Croll J. (۲۰۰۲). Overweight status and eating patterns among adolescents: where do youths stand in comparison with the healthy people ۲۰۱۰ objectives? *Am J Public Health*; ۹۲(۵): ۸۴۴-۵۱. ۱۶۸.

Chinaveh, H. (۲۰۱۴). A comparison of Type- A and Type- B learners in the perception of stress level and use of coping Responses in the campus. *Original research Article Procardia- social and behavioral sciences*. ۱۴۳(۱۴), ۳۸۴- ۳۸۸.

Donovan, J. E. & Jessor, R. (۱۹۸۵). Structure of problem behavior in adolescent and young adulthood. *Journal of consulting and clinical psychology*, ۵۳, ۸۹۰-۹۰۴.

Original Research Article

- Dingde Xu, Li Peng, Chunjiang Su, Shaoquan Liu, Xuxi Wang, Tiantian Chen. (۲۰۱۶). Influences of mass monitoring and mass prevention systems on peasant households' disaster risk perception in the landslide-threatened Three Gorges Reservoir area, China. *Habitat International*. ۵۸, ۲۳-۳۳
- Harmans, H. J. M. (۱۹۷۰). A questionnaires Measures of Achievement Motivation. *Journal of Applied Psychologie*. Vol: ۵۴. N: ۴, ۳۵۳-۳۶۳.
- Herres, J. (۲۰۱۵). Adolescent coping profiles differentiate reports of depression and anxiety symptoms. *Journal of Affective Disorders*, volume ۱۸۶(۱۰), ۳۱۲-۳۱۹.
- Lazarus, R. S. & Launier, R. (۱۹۷۸). Stress-related transactions between person and environment. In: L.A. Pervin & M. Lewis (EDs), *Internal and External determinations of behavior* (pp.۲۸۷-۳۲۷).
- Lerner JS, Li Y, Valdesolo P, Kassam K. (۲۰۱۵). Emotion and decision making. *Annu. Rev. Psychol.* ۶۶: In press.
- Loxton, N. J., Dawe, S., & Cahill, A. (۲۰۱۱). Does negative mood drive the urge to eat? The Contribution of negative mood, exposure to food cues and eating style. *Appetite*, ۵۶, ۳۶۸- ۳۷۴.
- Marteau, T. M.; Ogilvie, D.; Roland, M.; Suhrcke, M. & Kelly, M. P. (۲۰۱۱). *Judging nudging: Can nudging improve population health?*. *BMJ*, ۳۴۲
- Narula, T.; Ramprasad, C.; Ruggs, E. N. & Hebl, M. R. (۲۰۱۳). Increasing Colonoscopies? A Psychological Perspective on Opting In Versus Opting Out. *Health Psychology*.
- Ostafin, B. D., & Brooks, J. J. (۲۰۱۱). Drinking for relief: Negative affect increases automatic alcohol motivation in coping- motivated drinkers. *Motivation and Emotion*, ۳۵, ۲۸۵- ۲۹۵.
- Mahmoodi H.; Isazadegan A.; Emani Saribaglo J. & Ktabi A (۲۰۱۳). [The relationship between achievement goals and academic performance through the mediation of thinking styles among gifted and ordinary students]. *Researches of cognitive and behavioral sciences*. ۳(۱): ۴۹-۶۸. [Persian]
- McClelland, D. C. & Koestner, R. (۱۹۹۲). The achievement motive. In Charles P. Smith (ed). *Motivation and Personality: Handbook of Thematic Content Analysis: ۱۴۳-۱۵۲*. New York, NY: Cambridge University press.
- Melanie, J. & Zimmer. G. (۲۰۱۵). Emotional sensitivity before and after coping with rejection: A longitudinal study. *Journal of Applied Developmental Psychology*, ۴۱, ۲۸-۳۷.
- Wells, A. & Matthews, G. (۱۹۹۴). *Attention and emotion: A clinical perspective*: Hove: Elbum.
- Wells, A. (۲۰۰۰). *Emotional disorders and metacognition: Innovative cognitive therapy*. Chichester wiley and sons: ۱۳-۸